

ROZTOKA

Jest to największa wieś w gminie. Położona jest w obniżeniu Nysy Szalonej, wzdłuż jej biegu. W przeszłości, mniej więcej na wysokości cmentarza, w odległości około 200-stu metrów od wioski w kierunku wschodnim, znajdowało się średniowieczne grodzisko. Z roku 1380 pochodzi dokument o nadaniu Roztoce przez księżną Agnieszkę (wdowę po Bolku II Swidnickim) wolnego handlu solą. Dokument ten wskazuje na to, że Roztoka w tym czasie była już ważną miejscowością. Porównuje się ją do Bolkowa. Wieś leżała przecież przy ważnym szlaku handlowym z Czech przez Bolków, Roztokę, Jawor, Legnicę i dalej aż do Poznania.

W odnalezionych dokumentach wspomina się, że w XV wieku właścicielem Roztoki była rodzina von Ronau. Kiedy w roku 1509 Konrad I von Hoberg kupował Książ, to był już wtedy wymieniany jako właściciel Roztoki (R.M. Łuczyński "Tropami Śląskiego dziedzictwa"). Wynika stąd, że Hobergowie byli najpierw właścicielami Roztoki, a później Książa.

Rodzina von Hoberg odegrała bardzo ważną rolę w historii Roztoki. Przez wieki doszła do ogromnych majątków i na początku XX wieku uznawana była za drugą rodzinę w Rzeszy pod względem posiadanych majątków, a siódmą w Europie. Posiadali również dziedziczny tytułu książęcy (prinz). Konrad I Hoberg, po objęciu Książa, pozostawił w Roztoce jako dziedzicznego pana swojego średniego syna, Georga, który jest uznany za protoplastę linii Roztockiej rodu von Hoberg (później Hochberg). Georg von Hoberg w momencie śmierci, w roku 1540, zostawił swoim trzem synom posiadłość do wspólnego zarządzania. Odtąd ów majątek przechodził z pokolenia na pokolenie.

Z wnuków Georga dwóch zmarło bezpotomnie, kolejnych dwóch zostawiło tylko córki. Na początku XVII wieku z Roztockiej linii zostało tylko trzech wnuków jej założyciela: Franc, Krzysztof i Konrad. W 1606 roku zmarli (panowała wówczas zaraza) Franz i jego brat Krzysztof wraz ze swoim jedynym synem. Franz pozostawił dwóch synów; Hans Friedrich, jako 15-latek został w 1635 roku zamordowany w Bolesławcu, a drugi - Georg, 27 marca 1610 roku utracił w pojedynku Roztockiego zamek na rzecz Georga von Borsnitz. Roztocka linia była bliska wymarcia, mimo tak licznych potomstwa protoplasty. Pozostał tylko syn Konrada, Krzysztof von Hoberg i on skupił w swoich rękach całą posiadłość Roztoki (od 1625 roku). W skład majątku nie weszła Kłaczyna, która w międzyczasie została sprzedana. Krzysztof przyjął sobie jako drugie imię - Konrad. Zmarł w 1650 roku, nie pozostawiając po sobie potomstwa.

Bezdzietny Krzysztof Konrad zostawił poprzez dziedziczenie Roztocką posiadłość Hansowi Heinrichowi z Książa, dzięki czemu jego majątek pozostał w rękach rodziny von Hochberg. Hans Heinrich przejął ten duży spadek w okresie ogólnego zubożenia po wojnie trzydziestoletniej, a dobra Roztockie były zadłużone powyżej swojej wartości. Spadek dla Hansa Heinricha był dużym obciążeniem, ale postanowił on za wszelką cenę utrzymać majątek. Udało mu się to poprzez zawarte umowy z wierzycielami i zabezpieczenie poprzez zastaw. W celu zasiedlenia terenów przez gospodarzy, zakupił on opustoszałe dobra w kilku miejscowościach, gdzie zakładał nowe przedsięwzięcia takie jak nabyta w 1661 roku huta szkła. Hans Heinrich jest uważany za praojca nowej linii Roztockiej, która tym razem utrzymała się tu aż do roku 1945, wydając na świat wielu wybitnych przedstawicieli. W roku 1705 majątek przeszedł w ręce Hansa Heinricha III na 38 lat. Poprzez ożenek z księżną Anną Elizabeth von Zedlitz znacznie powiększył majątek o posiadłości w okolicach Środy Śląskiej i Świdnicy. Natomiast sam hrabia zakupił w 1706 roku Radziechów, w 1732 roku Dzierzków i w 1738 roku Bolkowice. W Roztoce natomiast założył do dziś zachowany park oraz wybudował przepiękny pałac w stylu renesansowo-barokowym, otoczony fosą, nad którą do wejścia prowadzi łukowy most.

Pałac w Roztoce

Główne wejście ozdobione jest barokowym portalem. Nad nim znajduje się podwójny herb, jeden Hansa Heinricha III von Hochberg (od 1712 roku pisownia nazwiska tak brzmi), drugi - jego żony. W osi budynku położona jest wieżyczka z zegarem. Z tyłu znajduje się kolumnowy portyk. Wewnątrz na piętrze jest sala sklepiona kolebkowo z lunetami, ozdobiona w stiuki, malowidła i wyposażona w dwa barokowe kominki. Przebudowa pałacu i parku wzbogaciła go o dwie oficyny, dwie oranżerie, altanę parkową-zwaną Faworyta oraz dwie wozownie i stajnię. Po śmierci Hansa Heinricha III, w 1743 roku, jego miejsce zajął syn - Hans Heinrich IV. To on gościł u siebie tuż po bitwie, Fryderyka II Wielkiego, zyskując sobie jego przyjaźń. Dzień wcześniej byli gośczeni przeciwnicy z Karolem Lotaryńskim i innymi przywódcami. Fryderyk II Wielki spędził część nocy w Faworycie, a drugą w namiocie w parku (było wtedy bardzo ciepło). Z Roztoki wywodzili się również inni znani później członkowie rodu von Hochberg, jak chociażby twórca muzycznych uroczystości na Śląsku. Pochodzili stąd budowniczości i architekci. Do nich należał urodzony tu 15.IX 1875 roku, Fryderyk Franz von Hochberg. Przez lata Hochbergowie zgromadzili bogaty księgozbiór w bibliotece pałacowej, ciekawe zbiory przyrodnicze oraz liczne dzieła sztuki. Niestety, po wojnie bardziej wartościowe rzeczy zostały rozgrabione i wywiezione. Książki natomiast ładowały w fosie lub były palone przez radzieckich żołnierzy. W pałacu, w przeszłości gościły znane osobistości. Wśród nich następca tronu pruskiego Fryderyk III (1870 rok), król saski Albert z żoną, cesarz Franciszek Józef I Habsburg i cesarz Wilhelm II.

Po wojnie w pałacu mieścił się Ośrodek Kolonii Letnich, potem był tu hufiec pracy, hotel robotniczy Zakładów Kuzienniczych w Jaworze, aż wreszcie pałac został sprzedany w prywatne ręce.

Do ciekawszych miejsc w Roztoce należałoby zaliczyć dawną karczmę klasycystyczną z XIX wieku, która miała na południowej ścianie zegar słoneczny i meandrowy fryz. Dom mieszkalny pod numerem 12, z XIX wieku. Kościół ewangelicki, obecnie katolicki, wybudowany z kamienia

granitowego.

W przeszłości był tu drugi kościół katolicki pod wezwaniem św. Stanisława, wybudowany w stylu renesansowo - barokowym w XVI wieku, a przebudowany w XVIII wieku. Stał naprzeciw obecnego kościoła, otoczony był murem, a wokół niego istniał cmentarz.

Do roku 1933 Roztoka należała do powiatu Bolków, a po tym roku do powiatu Jawor, gdyż po reformie administracyjnej rozwiązano powiat Bolków.

Kościół w Roztoce z początku XX wieku

Po wojnie Roztoka (do 1975 roku) była siedzibą Rady Gromadzkiej. Znajdował się tu Bank Spółdzielczy, Kombinat PGR, z prężnym Zakładem Hodowli Zarodowej.

Na podstawie materiałów przygotowanych i udostępnionych przez pana Edwarda Hałdasia

BIBLIOGRAFIA:

Stanisław Jastrzębski - „Jawor i Okolice” Ossolineum 1973 r.

K.Jankowski, S.Junak, K.Kułaga - "Wałbrzych i okolice - Przewodnik"